

УДК 37.013.73

Кудярска Т.Р.,

аспірантка кафедри дошкільної та спеціальної освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Україна, м. Івано-Франківськ

ТЕХНОЛОГІЯ ПОБУДОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО: СУПРОВІД ПЕРЕХОДУ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

У запропонованій статті розглянута технологія побудови інклюзивного освітнього процесу в дитячому садку, розробка і реалізація програми психолого-медико-педагогічної допомоги дитині, технологія супроводу переходу дитини з особливими освітніми потребами в школу, міждисциплінарна взаємодія фахівців, взаємодія з батьками дітей, оцінка ефективності та ризики впровадження технології.

Ключові слова: інклюзія, діти з особливими потребами, технології, дошкільна освіта, школа.

Постановка проблеми: Інклюзивна освіта («Inclusive education») сьогодні розглядається як один з найбільш важливих і перспективних напрямків вдосконалення системи дошкільної освіти. Перехід від одноманітності типів дошкільних установ до створення гнучкої багатофункціональної системи, що включає нові види державних і недержавних організацій, дозволяє їй реагувати на різноманітні освітні потреби населення і задовольняти їх, надаючи широкий спектр освітніх послуг. Поява варіативних форм дошкільної освіти: «Консультативний пункт», «Лекотека», «Центр ігрової підтримки дитини», «Служба ранньої допомоги», «Групи короткотимчасового перебування» покликане забезпечити єдність і спадкоємність сімейного і суспільного виховання.

Технологія побудови інклюзивного освітнього процесу в дитячому садку і супровід переходу дитини до школи спирається на: методологію основних типів навчання: традиційного, принципи котрого були сформульовані Я.А. Коменським; проблемного (Дьюї Дж., Брунер Дж., Давидов В., Кудрявцев Т., Матюшкін А., Ельконін Д.) і програмованого навчання (Скіннер Б., Талізін Н., Гальперін П.); на культурно-історичну теорію Л.С. Виготського; соціально-педагогічні та психологічні основи виховання і навчання дітей дошкільного віку (Васильєва М., Веракса Н., Гризик Т.); дослідження спеціальної психології та корекційної педагогіки в галузі навчання та виховання дітей з порушеннями в розвитку в умовах спеціалізованих дошкільних установ; підходи до поняття готовності до шкільного навчання (Божович Л.І., Венгер П.А., Венгер А.Л., Гуткіна Н., Запорожець А.);

Мета роботи: Проаналізувати технологію побудови інклюзивного освітнього процесу в дитячому садку задля розуміння ефективності педагогічного супроводу дітей з особливими потребами

Виклад основного матеріалу.

Концептуальні засади технології. Інклюзивна дошкільна освіта вирішує питання щодо забезпечення права на якісну підготовку дітей, в тому числі дітей з особливими освітніми потребами. Метою технології є реалізація інклюзивної освіти в дитячому садку.

Завдання:

– Створення дитячо-дорослого побутового простору.
Індивідуалізація навчально-виховного процесу з

урахуванням потреб, можливостей і здібностей дитини.

– Взаємодія з батьками всіх дітей з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

– Формування освітньо-розвивального середовища для всіх дітей шляхом забезпечення психолого-педагогічного та медико-соціального супроводу.

– Удосконалення методичного забезпечення, орієнтованого на реалізацію інклюзивної освіти.

Технологія в інклюзивній освіті повинна вибудовуватися при найактивнішій участі самого педагога з тим, щоб він брав на себе відповідальність за сам процес, застосовувані способи і методи, результат. Під відповідальністю ми розуміємо усвідомлення суб'єктом своїх цінностей і активний пошук, і побудова ситуацій їх реалізації. Поряд з відповідальністю педагога, технологія будується на вдосконаленні здібності учасників інклюзивного освітнього процесу розуміння емоціонального стану іншої людини за допомогою співпереживання. Ця спроможність – емпатія – є одним з найважливіших якостей педагога, робота з дітьми-дошкільнятами в інклюзії. Так само велика увага повинна приділятися комунікації між учасниками освітнього процесу – дітьми, батьками і педагогами, яка забезпечує їх кооперацію і розвиток професійної рефлексії.

Технологія побудови інклюзивного освітнього процесу в дитячому садку базується на наступних принципах:

– Принцип науковості: використання теоретико-методологічних основ інклюзивної освіти з опорою на кращі практики дошкільної та спеціальної (корекційної) педагогіки і психології, розробка програмно-методичного інструментарію, аналіз і моніторинг результатів навчання і виховання дітей, оцінка ефективності технології.

– Принцип системності: забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами, реалізація індивідуального освітнього маршруту дитини з урахуванням нових форм дошкільної освіти і наступності між рівнями освіти: рання допомога – дошкільна освіта – загальна середня освіта.

– Принцип варіативності, корекційної спрямованості: організація освітнього процесу в комплексі з корекційно-розвивальною роботою.

– Принцип індивідуалізації: здійснення особистісно-орієнтованого індивідуального, диференційованого підходу. Індивідуалізація часто розуміється батьками і

фахівцями як виведення дитини на індивідуальні форми роботи. Але загальновідомо, що можливість виховання творчої індивідуальності реалізується тільки через «іншу людину» в процесі діалогічного спілкування і взаємодії, де людина робить не просто предметні дії, а й вчинки (Унт І.Е., 1990). Тільки в групі дітей у дитини з'являється потреба у вчинках, які стають відгуком на дії іншої людини, і з'являється зрозуміла для дитини необхідність в корекції власної поведінки. При цьому у дитини формуються соціальні та моральні норми у відносинах.

– Принцип соціальної відповідальності сім'ї: взаємодія з сім'ями вихованців, участь сім'ї у освітньо-виховному процесі.

– Принцип міждисциплінарної взаємодії: координація дій різних фахівців і служб з метою оптимізації процесу дошкільної освіти.

Зміст технології. Розробка і реалізація програми індивідуально-орієнтованої психолого-медико-педагогічної допомоги дитині проводиться всіма спеціалістами, що працюють в установі, з урахуванням запиту батьків та за погодженням з ними. Вона включає:

– Результати поглибленої діагностики розвитку дитини.

– Визначення вікової групи включення дитини. У залежності від психофізіологічних особливостей розвитку дитини буває корисно включити дитини в групу здорових однолітків, у яких фізіологічний вік буде менше (на рік) фізіологічного віку дитини з затримкою розвитку.

– Режим включення дитини. Включення дитини в групу повинно мати гнучкий і поступовий характер і охоплює такі етапи: підготовчий, часткове включення, повне включення [2]. Тут же прописується відвідування дитиною групових та індивідуальних загальногрупових і корекційних занять з фахівцями.

– Опис спеціальних умов навчання і виховання дитини: надання послуг асистента (помічника вихователя), який надає дитині необхідну допомогу при включенні в групову діяльність; рекомендації педагогам дитячого садка по використанню спеціальних освітніх програм і методів навчання і виховання, спеціальних методичних посібників і дидактичних матеріалів, технічних засобів навчання колективного та індивідуального користування; необхідні через трансформаційні зміни і пристосування приміщення дитячого садка для повноцінної життєдіяльності дитини.

– Планування корекційних заходів для дитини. Обираються фахівці, що працюють з дитиною, напрямки їх індивідуальних занять, кількість занять на даному етапі його включення.

– Основні завдання та напрямки корекційної програми:

- Корекція порушень в розвитку дитини.
- Робота по включенню дитини в дитячу спільність.
- Взаємодія з батьками.
- Адаптовані до можливостей дитини освітні програми, що реалізуються вихователем.
- Особливості реалізації програм музичного та фізичного виховання, участі дитини в святах та інших дозвіллевих заходах (складається музичним керівником і вихователем з фізичної культури за участю психолога).
- Очікувані результати: оцінка освоєння дитиною ос-

новної загальноосвітньої програми.

– Терміни динамічного обстеження, визначає оцінку корекції порушень розвитку дитини, успішності включення в групу дитячого садка, освоєння програми дошкільної освіти.

Якщо йти до диференціації спеціальних умов включення «особливої» дитини в освітній простір в залежності від провідного порушення розвитку, вторинних і ускладнених розладів нервово-психічної діяльності і збережених функцій, то найбільш важливе значення має оцінка компенсаторних можливостей і перспектив розвитку дитини. Однак, на наш погляд, для педагога набагато важливіше усвідомити, що поява будь-якого нового вимагає від дитини внесення змін до освітнього процесу. При цьому для всіх дітей є деякі загальні вимоги до забезпечення спеціальних умов навчання і виховання. Прикладом може служити досвід Великобританії, де фахівці починають системні заняття з дітьми з дев'ятимісячного віку, не прагнучи встановити точний діагноз, а намагаючись максимально розвинути потенціальні можливості.

Розглянемо ці особливості. Рівень пізнавального розвитку «особливої» дитини буде відрізнятися, в більшій чи меншій мірі, від інших дітей його вікової групи. Крім цього, вони мають різний темп мовленнєвої та мислительної діяльності, у них, як правило, порушені комунікативні навички, для них характерні підвищена виснаженість і особливості моторного розвитку. Звідси випливають такі умови, які необхідно створювати при включенні будь-якого «особливої» дитини в дитячий садок: створення безпечного середовища, в тому числі на прогулянці і під час сну; забезпечення привабливості середовища для дітей різного віку (насичення іграшками), в тому числі при організації прогулянки; забезпечення спокійного засипання дитини (балдахін над ліжечком, будиночок і т. д.) і можливості усамітнення протягом дня; присутність другого дорослого на заняттях; включення в структуру занять, спеціально-орієнтованих на розвиток комунікації («Коло»); використання на заняттях завдань багаторівневого змісту; упор у вихованні на сильні сторони дитини; включення дітей в допомогу один одному; неприпустимість порівняння дітей і змагання один з одним.

На сьогоднішній день програмно-методичне забезпечення системи інклюзивної освіти розроблено недостатньо. Комплексних програм дошкільної освіти, що відповідають вимогам інклюзивної освіти, в даний час не існує. Більшість програм зорієнтовано на приблизно однаковий рівень розвитку дітей, чи то нормативно-розвиваються діти або діти з порушеннями в розвитку. Однак в дошкільній та корекційній педагогіці є багатий досвід навчання і виховання дітей в умовах спеціалізованих дошкільних установ для дітей з порушеннями мови і інтелекту і у педагогів і вихователів є можливість самостійно адаптувати і комбінувати різні розділи загальноосвітніх та корекційно-розвиваючих програм.

Відносини між дітьми в умовах інклюзії. Перед сім'єю і педагогами дитячого садка стоїть важливе завдання – максимальне розширення соціальних контактів «особливої» дитини і вибудовування взаємин між дітьми.

В побудові таких відносин «особлива» дитина отримує:

досвід причетності до світу, що знаходиться поза стінами будинку або лікувального закладу, світу іноді жорстокого, але такого, яким він є, а не штучно створеного світу свого постійного проживання з часом майстерно зглаженими кутами;

- освоюючи нові спільності, розширює репертуар своїх соціальних ролей;

- навчається сам використовувати плоди людської культури з їх метою;

- присвоює існуючі і творить сам нові способи комунікацій із зовнішнім світом там, де ця комунікація чомусь (фізикабінетна або психологічна) для нього утруднена;

- навчається сам організувати для себе допомогу з боку здорових людей там, де без цього не обійтися;

- спокійно ставиться до відмови в допомозі, розуміючи, що така відмова, як правило, ситуативна, і тактовно уникає нав'язливих помічників.

У той же час інші діти:

- отримують більше уявлення про всю складність і багатообразність світу людських відносин;

- знаходять досвід відносин з дитиною з особливими потребами як звичайної;

- звикають перебувати в співтоваристві, суб'єктами якого вони є, умови життя, діяльності та спілкування, однаково прийнятні для людей з самими різними можливостями.

Побудова таких відносин дітей є основним напрямком діяльності вихователів дитячого садка, що реалізує інклюзивну практику. Він організовує спільні ігри, свята, дозволя, пізнавальну діяльність і т. д. Невід'ємною частиною цієї роботи є відповідна діяльність дітей. У ній, в умовах відсутності регламентації, в тій чи іншій мірі притаманною спільній діяльності з дорослим, значною мірою прискорюються процеси психічного розвитку дітей, інтенсивніше формуються навички соціальної адаптації.

У дитячих садах з багаторічним досвідом інклюзії включення нової дитини в групу відбувається природно і непомітно, але в освітній установі, яка тільки приступає до реалізації інклюзивної практики, педагогам необхідно займатися цілеспрямованою діяльністю для включення дитини в середовище однолітків. Педагог спочатку формує у дитини якийсь загальний образ інших дітей – розповідь про дружню групу дітей, яка рада присутності дитини. Поступово образ індивідуалізується і конкретизується – пояснюються вчинки, запобігають неминучі конфлікти, образи. За В.І. Слободчиковим, в дитячому співтоваристві, в спільних іграх і заняттях з іншими, дитина набуває навиків поведінки в колективі, вчиться взаєморозумінню, співпраці, вмінню встати на позицію іншого, взаємодопомоги; складається нова форма свідомості: «Я – джерело дії, бажання, прагнення». «Провідником» в дитячу спільність спочатку стає близький дорослий – батько і педагог. Тому особлива увага приділяється, з одного боку – планування і створення ситуацій взаємодії дітей в різних видах діяльності, особливо в грі, з урахуванням інтересів, потреб і комунікативних особливостей дітей. У перспективі таким «провідником» стає одноліток.

Взаємодія з сім'ями вихованців є однією з умов їх

успішної реалізації інклюзивної освіти. Об'єднання різних дітей в одну групу дитячого саду веде за собою необхідність реалізації педагогом двох напрямків діяльності з двома категоріями батьків: батьками «особливих» дітей і з батьками нормальних однолітків. Для забезпечення розвитку, освіти та соціалізації дитини необхідно підвищувати і компетентність батьків. Одним із завдань, що стоять перед фахівцями при взаємодії з батьками, є створення умов, в яких батьки будуть взаємодіяти з власною дитиною: спілкуватися, грати, займатися продуктивною спільною діяльністю і отримувати від цього задоволення. Надалі вони зможуть перенести отримані навички в домашні умови. З цієї проблеми розроблені різні види спільних з дитиною ігор та вправ, яким батьки навчаються при відвідуванні занять, творчих вечорів, спільних свят.

Міждисциплінарна взаємодія фахівців. В Україні і за кордоном визнано, що найбільш ефективно психолого-педагогічний супровід дитини з затримкою розвитку реалізується при міждисциплінарній взаємодії фахівців: вихователів, вчителів-логопедів, вчителів-дефектологів, педагогів-психологів, лікарів та ін. Основними принципами такої взаємодії є наступні: широке бачення проблем дитини при високій професійній кваліфікації фахівців, відкритість до досвіду інших фахівців, здатність обговорювати проблеми доступним для інших мовою, професійна етика. При цьому створюється професійна спільність, яка є сукупним суб'єктом професійної діяльності, основою якої є єдність про-фахових цінностей і цілей.

Оцінка ефективності. Ефективність реалізації даної технології оцінюється по відношенню до всіх учасників освітнього процесу: батьків, дітей і педагогів. За основу розробки параметрів для оцінки ефективності взяті стандарти, запропоновані Міжнародною асоціацією Stepbystep [6]. Основними з них є: взаємодія між дітьми і педагогами, участь сім'ї, планування програми, орієнтованої на дитину, використання стратегій змістовного навчання, збереження здоров'я і забезпечення безпеки дитини. При оцінці взаємодії між дітьми і педагогами проводяться за частотністю взаємодії і її змістом: наскільки ця взаємодія носить позитивний характер, відображає не-упередженість, об'єктивність, чуйність і повагу до індивідуальних інтересів і відмінностей дітей. Програма повинна бути спланована з урахуванням інтересів і потреб групи дітей і кожної окремої дитини та містити рекомендації зі спостереження прогресу дитини. Підбір різних методів і матеріалів повинен відповідати рівню розвитку дітей, стимулювати індивідуальне розвиток і сприяти соціалізації дітей. Предметно-розвиваюче середовище, створюється педагогами, повинне сприяти групової та індивідуальної дитячої дослідницької діяльності. Найважливіше значення має цілеспрямована діяльність, звернена на забезпечення безпеки і збереження здоров'я дітей.

У відношенні сім'ї оцінюється партнерство педагогів і батьків при створенні оптимальних умов для задоволення потреб дітей в навчанні і розвитку. Щодо дитини оцінюється його готовність до продовження навчання в шкільних умовах, вміння взаємодіяти з однолітками і дорослими відповідно до загальноприйнятих правил і норм.

У відношенні педагога оцінюються використання

ним знань щодо розвитку дітей, взаємини з дітьми і сім'ями, облік в роботі своєрідності, унікальності, потреб і можливостей кожної дитини; створення ним середовища, що забезпечує максимальні можливості виявлення у дітей самостійності, практичного оволодіння життєвими навичками, взаємодії між собою; використання педагогом різноманітних стратегій навчання стосовно кожної дитини, систематичне відстеження прогресу кожної дитини; регулярна оцінка рівня власної професійної майстерності, вдосконалення програми і практики своєї роботи з дітьми.

На основі даних параметрів розробляються критерії оцінки ефективності впровадження технології в установі.

Отже, при включенні дітей з особливими освітніми потребами в групу дитячого садка необхідно приділяти увагу відразу деяким аспектам: відбору змісту і методів освіти з урахуванням індивідуальних особливостей і здібностей кожної дитини; створення дитячої і дитячо-дорослої спільності; взаємодії з батьками дітей; міждисциплінарного взаємодії вихователів і спеціалістів, які працюють з дітьми.

Технологія супроводу переходу дитини до школи. Питання готовності випускників дитячого садка, в тому числі «особливих» дітей, до нового виду діяльності – навчальної та профілактики шкільної дезадаптації є актуальним як для педагогів дитячих садків, так і для вчителів майбутніх першокласників і для батьків дітей. Проблема готовності до шкільного навчання широко досліджувалася в педагогіці і психології. В даний час, як правило, виділяють три блоки готовності дитини до шкільного навчання: фізична готовність, психологічна готовність і спеціальна готовність. Процес адаптації дітей до нових шкільних умов протікає тривало. Особливо складно адаптуватися дітям, які мають будь-які особливості розвитку, наприклад: мовні порушення різного ступеня, розлади емоційно-вольової сфери, недостатньо сформовані побутові навички і просторово-часові уявлення і ін.

Інклюзія передбачає налагодження тісних, близьких і ласкуних відносин між усіма освітніми установами та суспільством, в якому ці установи функціонують. Тому на етапі переходу дитини в школу актуальним стає взаємодія дитячого садка і школи.

Однією з умов ефективності безперервної освіти є спеціально-організаційний супровід дитини на етапі переходу з дошкільної установи в школу.

При розробці і реалізації індивідуального освітнього маршруту повинні враховуватися наступні аспекти:

– Першорядним є розвиток дитини і забезпечення можливості реалізації в школі необхідного для нього змісту освіти. При цьому для будь-якої дитини повинні дотримуватися принципи розвиваючого навчання з опорою на розуміння «норми»

– Для досягнення цього «кращого, що можливо в конкретному віці для конкретної дитини», необхідне створення в школі спеціальних освітніх умов: індивідуальний підбір та адаптація програм, методик, форм навчання, режим відвідування, створення безбар'єрного середовища і т. д.

– Плануючи супровід переходу дитини з дитячого садка в школу, необхідно пам'ятати про те, що благопо-

луччя інклюзії залежить від того, наскільки дитина буде прийнятий дитячим колективом, і цілеспрямовано займатися розвитком дитячо-дорослої взаємодії, що є повноцінним суб'єктом діяльності

– У старшому дошкільному і молодшому шкільному віці інклюзія безпосередньо стосується всіх дітей, а не тільки особливо вразливих, таких як діти з особливими освітніми потребами.

– При реалізації наступності між дитячим садком і школою важливим є професійна позиція педагога, який буде розуміти зв'язок філософії інклюзії, змісту, форм і освітніх методів (спадкоємність спеціальних умов навчання і виховання).

– *Взаємодія з батьками.* Перехід дитини до школи є стресовою ситуацією не тільки для дитини, але і для всієї родини. Більшість батьків відчувають тривогу в зв'язку з невизначеністю у виборі школи і програми навчання дитини, необхідністю відвідування підготовчих до школи курсів, не впевнені в успішності своєї дитини, прийняття його особливостей вчителями школи і однокласниками. При підготовці до школи в пріоритеті у більшості дорослих знаходяться інтелектуальний розвиток, вивчення іноземних мов та тільки менше третини дорослих ставлять на перше місце збереження психологічного здоров'я своєї дитини і пов'язують з цим його успішне навчання.

Висновок. Таким чином, технологія супроводу переходу «особливої» дитини з дошкільного закладу до школи базується на спадкоємності в цінностях, змісті освіти, нормах і засобах діяльності педагогів і батьків, спрямованих на утримання розвитку дитини. Найбільш важливим є супровід та допомога дорослого на початковому періоді перебування в школі. Однією з форм, що забезпечують такий супровід, який стане основою благополуччя дитини і його успішної адаптації в школі, є спільна діяльність дітей і дорослих. Спеціальна організація взаємодії молодших школярів та дошкільнят, педагогів дитячого садка, школи і батьків служить ефективною основою для розвитку пізнавальної активності, подолання складнощів адаптації дітей дошкільного віку до школи. При цьому знижується рівень тривожності у дітей та їх батьків, підвищується професійна компетентність педагогів.

Література

1. Бондарь П.А., Захарова И.Ю., Константинова И.С., Посицельская М.А., Яремчук М.В. Подготовка к школе детей с нарушениями эмоционально-волевой сферы: от индивидуальных занятий к обучению в классе. М.: ППРевинф, 2011.
2. Инклюзивная практика в дошкольном образовании: Пособие для педагогов дошкольных учреждений / ред. П.В. Воловцев, Е.Н. Кутепова. Москва: Мозаика – синтез, 2011. 144 с.
3. От рождения до школы. Основная общеобразовательная программа дошкольного образования / Под ред. Вераксы Н.Е., Комаровой П.С., Васильевой М.А. М.: Мозаика-синтез, 2010. 304 с.
4. Ручной уголок: Педагогические комментарии к книге Е.Е. Шульско «Понимание грамотности» / Под ред. А.С. Фусакова, М.В. Ганькиной. Кн. 1: Про общую организацию жизни детей и взрослых в детском саду и в начальной школе. СПб.: Образовательные проекты, Образовательный центр «Участие», 2011. 304 с.

5. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Психология развития человека. М.: Школьная пресса, 2000. 384 с.

6. Тэнкерслей Д., Брайкович С., Хандзар С. Практика внедрения принципов качественной педагогики ISSA: Пособие для педагогов. ISSA, 2012. 249 с.91

7. Тони Бут, Мэл Эйнскоу. Показатели инклюзии: Практическое пособие / под ред. Марка Вогана. Москва: РООИ «Перспектива», 2009. 124 с.

References

1. Bondar T.A., Zaharova I.Yu., Konstantinova I.S., Positselskaya M.A., Yaremchuk M.V. Podgotovka k shkole detey s narusheniyami emotsionalno-volevoy sfery: ot individualnykh zanyatiy k obucheniyu v klasse. M.: Terevinf, 2011.

2. Inklyuzivnaya praktika v doskolnom obrazovanii: Posobie dlya pedagogov doskolnykh uchrezhdeniy / red. T.V. Volosovets, E.N. Kutepova. Moskva: Mozaika – sintez, 2011. 144 s.

3. Ot rozhdeniya do shkoly. Osnovnaya obsheobrazovatel'naya pro-gramma doskolnogo obrazovaniya / Pod red. Veraksyi N.E., Komarovoy T.S., Vasilevoy M.A. M.: Mozaika-sintez, 2010. 304 s.

4. Ruchnoy ugolok: Pedagogicheskie kommentarii k knige E.E. Shuleshko «Ponimanie gramotnosti» / Pod red. A.S. Rysakova, M.V. Gankinoy. Kn. 1: Pro obschuyu organizatsiyu zhizni detey i vzroslykh v detskom sadu i v nachalnoy shkole. SPb.: Obrazovatelnyye proekty, Obrazovatel'nyy tsentr «Uchastie», 2011. 304 s.

5. Slobodchikov V.I., Isaev E.I. Psihologiya razvitiya cheloveka. M.: Shkolnaya pressa, 2000. 384 s.

6. Tenkersley D., Braykovich S., Handzar S. Praktika vnedreniya printsipov kachestvennoy pedagogiki ISSA: Posobie dlya pedagogov. ISSA, 2012. 249 s.91

7. Toni But, Mel Eynskou. Pokazateli inklyuzii: Prakticheskoe po-sobie / pod red. Marka Vogana. Moskva: ROOI «Perspektiva», 2009. 124 s.

Kudyarska T.R.,

aspirant of the Department of Preschool and Special Education of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ukraine, Ivano-Frankivsk

TECHNOLOGY OF BUILDING AN INCLUSIVE EDUCATIONAL PROCESS IN KINDERGARTEN: SUPPORT FOR THE CHILD'S TRANSITION TO SCHOOL

The proposed article discusses the technology of building an inclusive educational process in kindergarten, development and implementation of a program of psychological, medical and pedagogical assistance to children, technology to support the transition of children with special educational needs to school, interdisciplinary interaction, interaction with parents, evaluation of effectiveness and implementation risks technology.

Key words: inclusion, children with special needs, technologies, preschool education, school.

